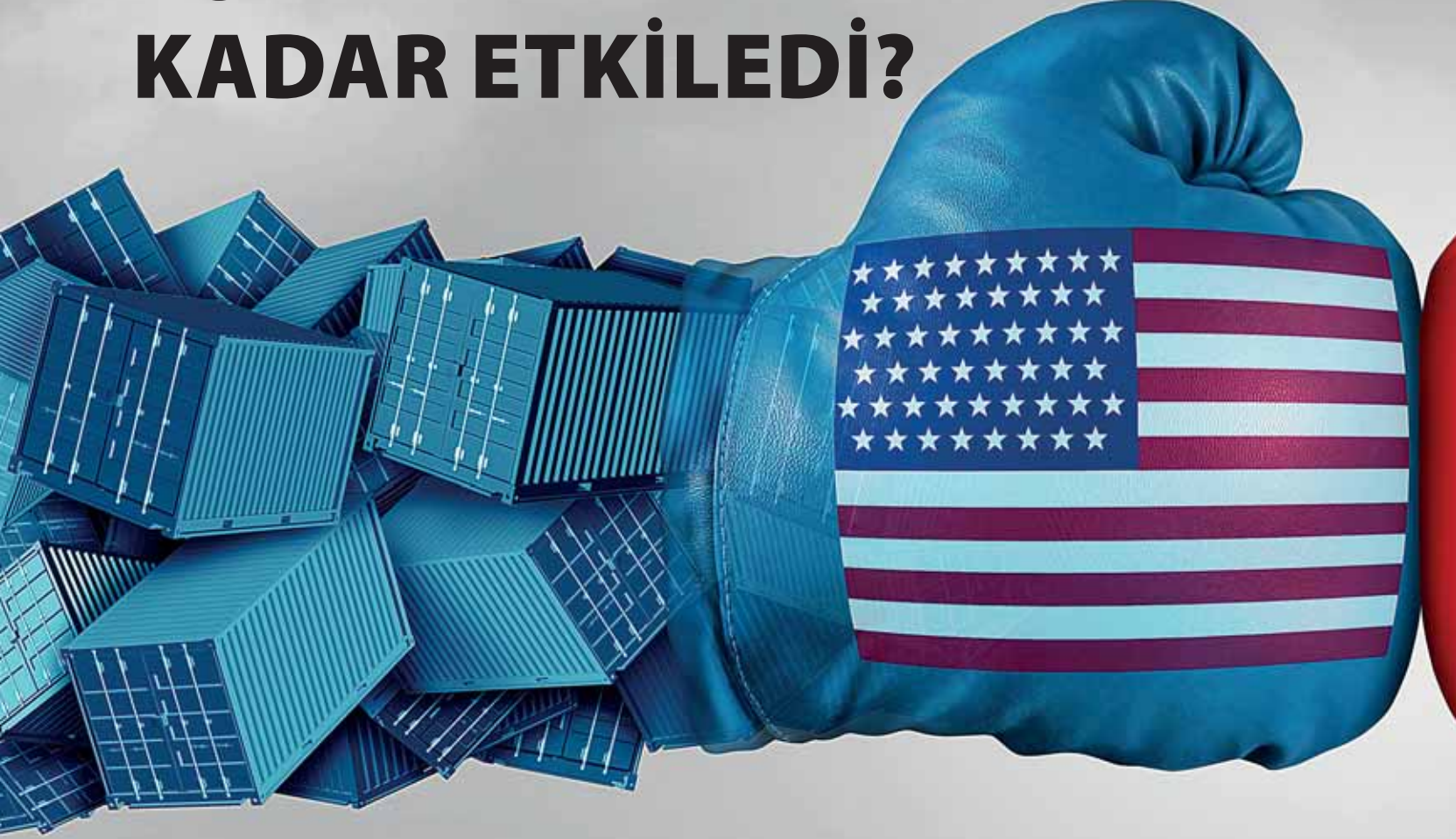

AMERİKA'NIN DEMİR-ÇELİK VE ALÜMİNYUM İTHALATINA GETİRDİĞİ EK GÜMRÜK VERGİLERİ TÜRKİYE'Yİ NE KADAR ETKİLEDİ?

HAZIRLAYAN:
TEPAV

AYŞEGÜL TAŞÖZ DÜŞÜNDERE - PROJE KOORDİNATÖRÜ
MERVE DÜNDAR - ARAŞTIRMACI

Amerika'nın demir-çelik ve alüminyum ürünlerine getirmiş olduğu ek vergiler birçok ülkenin ihracatında düşüşe neden oldu. Türkiye özellikle demir-çelikteki ek vergi oranları nedeniyle bu düzenlemeden en negatif etkilenen ülke olarak öne çıktı. Amerika'ya en çok mal ihraç eden ilk 15 ülke arasında yer alan Türkiye'nin ihracatında 2017-2018 döneminde toplamda 893 bin tonluk düşüş yaşandı.

Fotoğraflar: Dünya Gazetesi | Fotoğraf Arşivi

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Donald Trump'ın "Önce Amerika" gündemi kapsamında, 2018 yılı Mart ayının başında, ABD'nin demir-çelik ve alüminyum ithalatı üzerine ek vergiler getirileceği açıklanmıştı. Muafiyet isteyen bazı ülkeler için

ek vergilerin uygulama sürelerini geciktirmek veya kalıcı olarak istisnalar sağlamak ve bazı ülkeler için uygulanan vergi oranlarını değiştirmek gibi farklı amaçlarla, demir-çelik ve alüminyum sektörlerini kapsayan ek vergilere ilişkin 8 Mart 2018 tarihinden 19 Mayıs 2019 tarihine kadar toplamda 14

farklı başkanlık emri yayımlandı.

Bu yazıda, 8 Mart 2018'de ilk defa resmen gündeme getirilen demir-çelik ve alüminyum ek gümrük vergileriyle ilgili zaman içerisinde gerçekleşen değişikliklere ve bu değişikliklerin doğrudan ikili ticaret hacimleri üzerindeki etkilerine odaklanılacaktır.

Tablo 1- ABD başkanlık emirlerine göre Amerika'nın demir-çelik ve alüminyum ürünlerinin ithalatında uyguladığı ek vergilerden ülkelerin etkilenme durumları ve muafiyetler (8 Mart 2018 - 21 Mayıs 2019)

Muaf ülkeler			Vergi oranları		Kota		Etkilenen Ülke						
Gelişme	Tarih	Sektör	AB-28	Arjantin	Avustralya	Brezilya	Güney Kore	Kanada	Meksika	Türkiye	Diğer ülkeler		
Başkanlık Emri	8 Mart 2018	Demir Çelik											
		Alüminyum											
Başkanlık Emri	22 Mart 2018	Demir Çelik											
		Alüminyum											
8 Mart 2018	Uygulama Tarihi	Demir Çelik								%25 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum								%10 ek vergi	%10 ek vergi		
Başkanlık Emri	30 Nisan 2018	Demir Çelik								%25 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum								%10 ek vergi	%10 ek vergi		
22 Mart 2018	Uygulama Tarihi	Demir Çelik					Kota			%25 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum					%10 ek vergi			%10 ek vergi	%10 ek vergi		
Başkanlık Emri	21 Mayıs 2018	Demir Çelik					Kota			%25 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum					%10 ek vergi			%10 ek vergi	%10 ek vergi		
31 Mayıs 2018	Uygulama Tarihi	Demir Çelik	%25 ek vergi	Kota		Kota	Kota	%25 ek vergi	%25 ek vergi	%25 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum	%10 ek vergi	Kota		%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi		
Başkanlık Emri	10 Ağustos 2018	Demir Çelik	%25 ek vergi	Kota		Kota	Kota	%25 ek vergi	%25 ek vergi	%25 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum	%10 ek vergi	Kota		%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi		
18 Ağustos 2018	Uygulama Tarihi	Demir Çelik	%25 ek vergi	Kota		Kota	Kota	%25 ek vergi	%25 ek vergi	%50 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum	%10 ek vergi	Kota		%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi		
Başkanlık Emri	16 Mayıs 2019	Demir Çelik	%25 ek vergi	Kota		Kota	Kota	%25 ek vergi	%25 ek vergi	%50 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum	%10 ek vergi	Kota		%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi		
Başkanlık Emri	19 Mayıs 2019	Demir Çelik	%25 ek vergi	Kota		Kota	Kota	%25 ek vergi	%25 ek vergi	%25 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum	%10 ek vergi	Kota		%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi	%10 ek vergi		
19 Mayıs 2019	Uygulama Tarihi	Demir Çelik	%25 ek vergi	Kota		Kota	Kota			%50 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum	%10 ek vergi	Kota		%10 ek vergi	%10 ek vergi			%10 ek vergi	%10 ek vergi		
16 Mayıs 2019	Uygulama Tarihi	Demir Çelik	%25 ek vergi	Kota		Kota	Kota			%25 ek vergi	%25 ek vergi		
		Alüminyum	%10 ek vergi	Kota		%10 ek vergi	%10 ek vergi			%10 ek vergi	%10 ek vergi		

Kaynak: White House, Federal Register, TEPAV derlemesi

Not: Türkiye'den gerçekleştirilen ithalat için yüzde 50'ye çıkartılıp geri yüzde 25'e düşürülen demir-çelik ek vergi oranına ait yüzde 50 ek verginin uygulandığı dönemler, koyu kırmızı ile gölgelendirilmiştir.

Demir-çelik ve alüminyum ürünlerinde Amerika'nın önde gelen ticaret partnerlerinden olan Türkiye ise bu düzenlemeden en fazla etkilenmesi beklenen ülkeler arasında yer aldığı için Türkiye'nin ticaret performansı ayrıca mercek altına alınacaktır.

Ek vergilerin kapsamı ve yaşanan değişiklikler

ABD Başkanı Trump'ın 8 Mart 2018'de resmen açıkladığı ek vergi kararı, ABD Ticaret Bakanlığı'nın 19 Nisan ve 26 Nisan 2017'de başlattığı demir-çelik ve alüminyum sektörlerini kapsayan soruşturmasının sonucu olarak ortaya çıkmıştı. 1962 tarihli Ticaretin Genişletilmesi Yasası'nın 232'nci Bölümü kapsamında gerçekleştirilen soruşturmalar sonrasında, ABD Ticaret Bakanı, Başkan Trump'a, 11 Ocak ve 19 Ocak 2018'de, demir-çelik ve alüminyum sektörleri için ayrı ayrı hazırlanan soruşturma raporlarını iletmişti. Bu raporlarda, ABD'nin yoğun miktarda demir-çelik ve alüminyum ithal etmesinin, ülkenin ulusal güvenliğini tehdit ettiği belirtilmiş ve ithalatı azaltmak için farklı senaryolar altında kota ve ek vergi uygulamaları önerilmişti. 1 Mart 2018'de Trump, Ticaret Bakanlığı'nın bu çalışmalarına dayanarak, demir-çelik ve alüminyum ürünlerinin ithalatını azaltmak amacıyla bu sektörlerdeki bazı ürünlerin ithalatında uygulanmak üzere ek vergiler getirileceği bilgisini basınla paylaşmıştı.

8 Mart 2018'de ise demir-çelik ve alüminyum ithalatında uygulanacak olan ek gümrük vergilerine ilişkin başkanlık emri niteliğindeki beyannameler resmi olarak yayımlanmıştı.

8 Mart 2018 düzenlemesi ile ithal edilen demir-çelik ve alüminyum ürünlerinin maliyetleri getirilen ek vergiler nedeniyle artırılmakta ve ithal demir-çelik ve alüminyum ürünleri, Amerika'nın yerli ürünleri karşısında daha pahalı hale gelmektedir. Bu değişiklik kapsamında, ek vergiler aracılığıyla yakalanan fiyat avantajı ile Amerika'daki yerli üreticilerin rekabet güçlerini artıracığı ve dolaylı olarak yerli üretimin teşvik edilerek Amerikan iç piyasasındaki talebin yerli üreticiler tarafından karşılanacağı öngörülmekteydi. Keza bu düzenleme ile mevcut kapasite kullanım oranları son yıllarda gerileyen demir-çelik ve alüminyum sanayilerindeki kapasite kullanım oranlarının, yüzde 80 düzeyine çıkarılmasının amaçlandığı

Trump tarafından vurgulanmaktaydı.

8 Mart 2018'deki başkanlık emirleriyle; demir-çelik ithalatında yüzde 25, alüminyum ithalatında ise yüzde 10 olarak belirlenen ek gümrük vergilerinin 23 Mart 2018 itibarı ile Kanada ve Meksika haricindeki tüm diğer ülkeler için uygulamaya konulacağı belirtilmekteydi.

Kanada ve Meksika için tanınan muafiyet

Kanada ve Meksika ile ilgili görüşmeler devam etmekle beraber 8 Mart 2018 tarihinde, Kanada ve Meksika için tanınan muafiyet ile ilgili gerekçeler şu şekilde sıralanmıştı: Ulusal güvenlik kaygıları ve sektörlerdeki üretim fazlası hakkında ülkeler arasındaki ortak taahhütler, ilgili sanayi üslerinin fiziksel yakınlığı ve ülkeler arasındaki güçlü ekonomik entegrasyon. Ayrıca 8 Mart'taki başkanlık emirleri, ek vergilerin kaldırılmasına yönelik ABD ile diyalog başlatılmak üzere diğer tüm ülkeler için de açık kapı bırakılmaktaydı.

8 Mart'taki ilk başkanlık emirlerinin yayımlanmasının ardından gerçekleşen ikili ülke görüşmelerini takiben 22 Mart, 30 Nisan, 31 Mayıs, 10 Ağustos ve 29 Ağustos 2018 ile 16 Mayıs ve 19 Mayıs 2019 tarihlerinde demir-çelik ve alüminyum sektörleri için ayrı ayrı yeni başkanlık emirleri yayımlandı. Kronolojik olarak başkanlık emirleri ile gerçekleştirilen değişiklikler, şu şekilde özetlenmektedir:

8 MART 2018

► Seçili ürünlerde, demir-çelik ithalatında yüzde 25, alüminyum ithalatında ise yüzde 10 olarak belirlenen ek gümrük vergilerinin ürün bazında tanımlanması.

► Kanada ve Meksika ile ilgili görüşmeler devam ettiği için bu ülkelerin demir-çelik ve alüminyum ürünlerindeki ek vergilerden muaf tutulması.

► Diğer tüm ülkeler için demir-çelik ve alüminyum ürünlerindeki ek vergi uygulama tarihinin 23 Mart 2018 olarak belirlenmesi.

22 MART 2018

► Demir-çelik ve alüminyum ürünlerindeki ek vergilere ilişkin olarak Kanada ve Meksika ile devam eden muafiyet görüşmelerine ayrıca Arjantin, Avustralya, Brezilya, Güney Kore ve Avrupa Birliği (AB) üye ülkelerinin de eklenmesi.

► Demir-çelik ve alüminyum ürünlerindeki ek vergilerden muafiyet için Meksika ve Kanada adına daha öncesinde bir tarih belirtilmezken Kanada ve Meksika dâhil muafiyet tanınan tüm ülkeler için muafiyet bitiş tarihinin 1 Mayıs 2018 olarak belirlenmesi.

► Diğer tüm ülkeler için demir-çelik ve alüminyum ürünlerindeki ek vergi uygulama tarihinin 23 Mart 2018 olarak değiştirilmeden korunması.

30 NİSAN 2018

► Arjantin, Avustralya ve Brezilya'dan

Şekil 1- Amerika'nın toplam dış ticaret açığında, demir-çelik ve alüminyum sektöründeki dış ticaret açığının payı ve değeri (1995-2017)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Comtrade, CEPII BACI, TEPAV hesaplamaları

gerçekleştirilen demir-çelik ve alüminyum ithalatının ulusal güvenliğe tehdit oluşturmaması için alternatif çözüm yolları hakkında prensipte anlaşıldığı belirtilmiştir. Anlaşma sürecinin tamamlanabilmesi adına Arjantin, Avustralya ve Brezilya'nın 1 Mayıs 2018'de uygulamaya girecek olan demir-çelik ve alüminyum ürünlerindeki ek vergilerden muaf tutulması. Anlaşmaya varılması şartıyla Arjantin, Avustralya ve Brezilya'ya tanınan demir-çelik ve alüminyum ürünlerindeki muafiyetlerde süre şartının kaldırılması.

► Anlaşma sürecinin tamamlanabilmesi adına AB üye ülkeleri, Kanada ve Meksika'ya sağlanan demir-çelik ve alüminyum ürünlerindeki muafiyetlerin 1 Mayıs 2018'den 1 Haziran 2018'e ertelenmesi.

► Güney Kore'den gerçekleştirilen ithalatın ulusal güvenliğe tehdit oluşturmaması için Güney Kore'den demir-çelik ithalatında geçerli olacak kotaların tanımlanması. Güney Kore'den gerçekleştirilecek demir-çelik ithalatında geçerli olacak kotaların 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren gerçekleştirilen ithalat üzerinden değerlendirilmesine karar verilmesi.

► Demir-çelik ithalatında Güney Kore ile kotalar üzerinden anlaşmaya varılması nedeniyle Güney Kore'nin demir-çelik ürünlerindeki ek vergilerden kalıcı olarak muaf tutulması.

► Alüminyum ek vergilerinde, Güney Kore için doğrudan "muafiyet listesinden

çıkartıldı" ifadesi kullanılmamakla beraber alüminyum ürünleri için tanımlanan muaf ülkeler listesinde Güney Kore'nin yer almamasından anlaşılacağı üzere; Güney Kore'nin alüminyum ürünlerinde elde ettiği muafiyetinin 1 Mayıs 2018'den sonrası için kaldırılması.

31 MAYIS 2018

► Arjantin ve Avustralya'dan gerçekleştirilen

alüminyum ithalatının ulusal güvenliğe tehdit oluşturmaması için geliştirilen alternatif çözüm yollarında anlaşılması. Gerçekleştirilen anlaşmaya uyulması halinde, Arjantin ve Avustralya'nın alüminyum ithalatında ek vergi uygulanacak ülkeler listesinden kalıcı olarak çıkarılması.

► Arjantin'den gerçekleştirilen ithalatın ulusal güvenliğe tehdit oluşturmaması için 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren gerçekleştirilen

Tablo 2- Demir-çelik ve alüminyum sektöründe listelenmiş ürünlerde Amerika'nın en çok mal ithal ettiği ilk 15 partneri ve ticaret hacmi (2017)

	Amerika'ya ihracat, milyon \$	Amerika'nın ithalatından alınan pay	Ülkenin ihracatında Amerika'nın payı
Kanada	12.589	26,1%	87,7%
Çin	3.555	7,4%	5,4%
Meksika	2.983	6,2%	70,4%
Brezilya	2.770	5,7%	29,7%
Rusya	2.707	5,6%	10,6%
Güney Kore	2.695	5,6%	9,9%
Almanya	2.007	4,2%	5,3%
Japonya	1.950	4,0%	6,2%
Birleşik Arap E.	1.712	3,5%	27,3%
Tayvan	1.379	2,9%	15,2%
Türkiye	1.206	2,5%	10,8%
Hindistan	1.178	2,4%	8,0%
İtalya	860	1,8%	4,0%
Fransa	768	1,6%	4,4%
Arjantin	708	1,5%	50,6%

Kaynak: Birleşmiş Milletler Comtrade, CEPII BACI, TEPAV hesaplamaları

Not: Süreç içerisinde muafiyet kazanan ülkelere ait satırlar, açık mavi ile gölgelendirilmiştir.

Tablo 3- Demir-çelik ve alüminyum sektöründe listelenmiş ürünlerde Amerika'nın ithalat hacminde (bin ton) gerçekleşen değişim, 2017 yılında Amerika'nın en çok mal ithal ettiği ilk 15 partner (2017-2018 karşılaştırması)

	Alüminyum				Demir-çelik				Demir-çelik ve alüminyum			
	Ek vergi başlangıç tarihi	Bin ton, 2017	Bin ton, 2018	Değişim	Ek vergi başlangıç tarihi	Bin ton, 2017	Bin ton, 2018	Değişim	Bin ton, 2017	Bin ton, 2018	Değişim	
Türkiye	28 Mart 2018	16	49	206%	28 Mart 2018	1,990	1,065	-47%	2,006	1,113	-45%	
Hindistan	28 Mart 2018	174	242	39%	28 Mart 2018	753	278	-63%	927	519	-44%	
Çin	28 Mart 2018	692	409	-41%	28 Mart 2018	764	643	-16%	1,456	1,052	-28%	
Arjantin	Muafiyet + Kota	264	176	-33%	Muafiyet + Kota	210	169	-19%	474	345	-27%	
Güney Kore	1 Mayıs 2018	37	68	84%	Muafiyet + Kota	3,410	2,508	-26%	3,447	2,575	-25%	
Rusya	28 Mart 2018	761	398	-49%	28 Mart 2018	2,814	2,297	-18%	3,576	2,685	-25%	
Japonya	28 Mart 2018	36	47	32%	28 Mart 2018	1,729	1,378	-20%	1,765	1,425	-19%	
BAE	28 Mart 2018	675	575	-15%	28 Mart 2018	274	221	-19%	949	797	-16%	
Tayvan	28 Mart 2018	13	53	296%	28 Mart 2018	1,131	966	-15%	1,144	1,019	-11%	
Brezilya	1 Mayıs 2018	54	59	9%	Muafiyet + Kota	4,677	4,165	-11%	4,731	4,224	-11%	
Kanada	1 Haziran 2018	2,979	2,522	-15%	1 Haziran 2018	5,790	5,724	-1%	8,769	8,246	-6%	
Almanya	1 Haziran 2018	91	97	7%	1 Haziran 2018	1,302	1,228	-6%	1,393	1,325	-5%	
Fransa	1 Haziran 2018	44	52	19%	1 Haziran 2018	273	270	-1%	317	322	2%	
Meksika	1 Haziran 2018	88	81	-8%	1 Haziran 2018	3,154	3,442	9%	3,242	3,523	9%	
İtalya	1 Haziran 2018	26	26	0%	1 Haziran 2018	502	620	23%	528	646	22%	
İlk 15 Toplam		5,951	4,843	-19%		28,773	24,973	-13%	34,724	29,817	-14%	
Genel Toplam		7,094	6,238	-12%		34,545	30,802	-11%	41,639	37,040	-11%	

Kaynak: United States International Trade Commission, TEPAV hesaplamaları

tirilen ithalat üzerinden değerlendirilmek üzere Arjantin'den alüminyum ithalatında geçerli olacak kotaların tanımlanması.

► Demir-çelik ithalatında Güney Kore'ye ek olarak Arjantin, Avustralya ve Brezilya ile anlaşmaya varılması nedeniyle Arjantin, Avustralya ve Brezilya'nın da ek vergilerden kalıcı olarak muaf tutulması.

► 30 Nisan 2018'de yayımlanan başkanlık emri kapsamında Güney Kore'den gerçekleştirilen demir-çelik ithalatında kota uygulanacak ürünler listesinin 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren gerçekleştirilen ithalat üzerinden Arjantin, Brezilya ve Güney Kore için de geçerli olacak şekilde güncellenmesi. Demir-çelik ürünlerinde Arjantin ve Brezilya'dan gerçekleştirilecek ithalatta uygulanacak kota sınırlarının belirlenmesi.

10 AĞUSTOS 2018

► Demir-çelik sektöründe seçilen ürünlerde ithalatın beklendiği kadar düşmemesi ve yerli kapasite kullanımının hedeflenen seviyeye yükselmemesi göz önünde bu-

lundurularak, 13 Ağustos 2018 tarihinden itibaren Türkiye'den gerçekleştirilen demir-çelik ithalatında uygulanacak ek vergi oranının yüzde 25'ten yüzde 50'ye çıkarılması.

29 AĞUSTOS 2018

► Brezilya ve Güney Kore'den gerçekleştirilen ithalatta demir-çelik kotalarına ve Arjantin'den gerçekleştirilen ithalatta demir-çelik ve alüminyum kotalarına tabi olan ürünlerin, Amerikan iç pazarındaki erişilebilirliği dikkate alınarak ilgili ürünlerin ithalatında kotaların esnetilmesine yönelik şirketlerin muafiyet için başvuruda bulunmalarına izin verilmesi.

16 MAYIS 2019

► Demir-çelik sektöründe seçilen ürünlerde ithalatın düşmesi ve yerli kapasite kullanım oranının hedeflenen seviyeye yaklaşması nedeniyle, 21 Mayıs 2019 itibarıyla, Türkiye'den gerçekleştirilen demir-çelik ithalatında uygulanan ek vergi oranının

yüzde 50'den yüzde 25'e geri indirilmesi.

19 MAYIS 2019

► Kanada ve Meksika ile alternatif araçlar konusunda anlaşılması üzerine bu ülkelerden gerçekleştirilecek demir-çelik ve alüminyum ithalatının ulusal güvenliği tehdit etmeyeceği gerekçesiyle, 20 Mayıs 2019 itibarıyla, Kanada ve Meksika'dan gerçekleştirilen demir-çelik ve alüminyum ithalatının ek vergilerden muaf tutulması.

Özet olarak 8 Mart 2018'de başlayıp halen devam eden süreçte, demir-çelik ve alüminyum için ayrı ayrı olmak üzere, Trump, toplamda 14 adet başkanlık emri yayımladı. Bu süre zarfında yayımlanan kararlar ve sonuçları, bu kararlardan etkilenen tüm ülkeler için Tablo 1'de özetlendi. Tablo 1'de görüldüğü üzere, ilk başkanlık emrinde, hem demir-çelik hem de alüminyumda muafiyet kazanan iki ülke Kanada ve Meksika iken bu ülkeler, 1 Haziran 2018 sonrası ek vergilere tabi olmuş, 20 Mayıs 2019 sonrasında yeniden muafiyet kazan-

mişti. Kanada ve Meksika'nın muafiyetine ek olarak Güney Kore ve Brezilya sadece demir-çelikte olmak üzere "şartlı muafiyet" kazanmıştı. Güney Kore ve Brezilya'dan gerçekleşen demir-çelik ithalatına kota şartı 14 ile muafiyet tanınırken, Avustralya bu süreçte herhangi bir kotaya takılmadan hem demir-çelik hem de alüminyum ürünlerinde ek vergiden en başından beri muaf tutulmuştu. 1 Haziran 2018 sonrasında, AB üye ülkeleri demir-çelik ve alüminyum ürünlerindeki ek vergi muafiyetlerini kaybederken aynı tarihte Arjantin iki ürün grubunda da kota şartı ile muafiyet kazanmıştı.

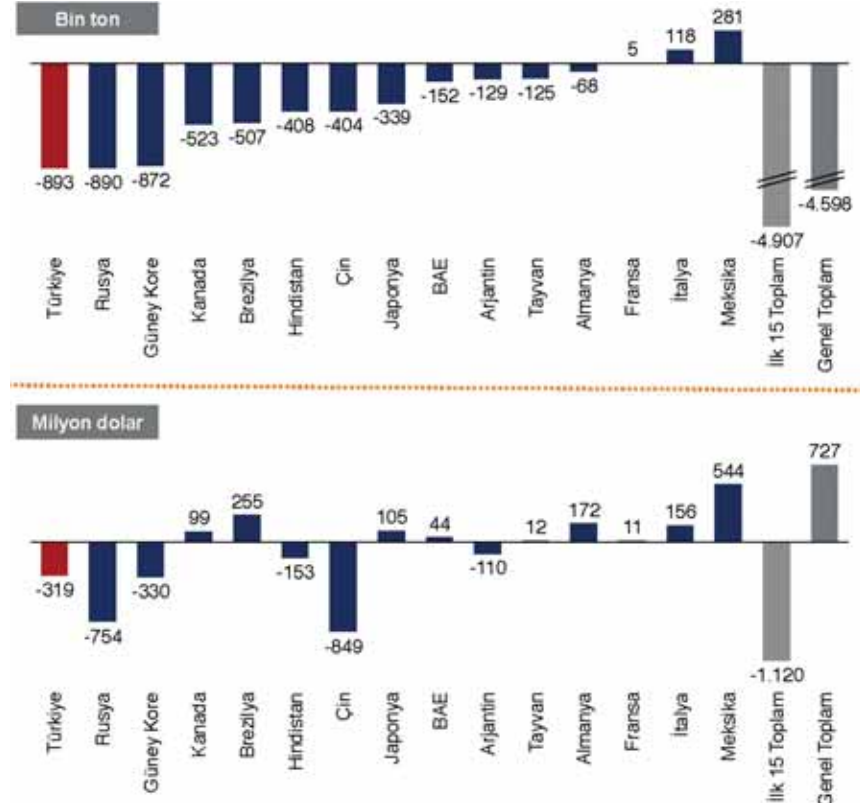
Türkiye açısından baktığımızda ise Türkiye demir-çelik ve alüminyum sektörlerinde süreç içerisinde hiç muafiyet kazanmamış olmakla beraber 23 Mart 2018 tarihinden itibaren hem demir-çelik hem de alüminyum ürün gruplarında ek vergiye tabi tutulmuştu. 8 Mart'taki başkanlık emri ile Kanada ve Meksika hariç diğer tüm ülkelerin 23 Mart 2018'ten itibaren ek vergilere tabi tutulacağı belirtilmişti. Süreç içerisinde yayımlanan diğer başkanlık emirlerinde, ismi özel olarak anılan ülkeler için süregelen muafiyet müzakerelerinden veya bu görüşmelerin sonuçlarından bahsedilse de Türkiye'den hiç bahsedilmemişti. Diğer yandan Trump'ın 10 Ağustos tarihindeki "tweetini" takip eden başkanlık emrinde, Türkiye'nin 13 Ağustos 2018 tarihinden sonrası için demir-çelik sektöründe diğer ülkelere uygulanan yüzde 25 ek vergi oranı yerine yüzde 50 ek vergiye tabi tutulacağı bildirilmekteydi. Türkiye hakkındaki 10 Ağustos 2018 tarihli resmi bir açıklama olmayan tweette hem demir-çelik hem de alüminyum ürünlerindeki vergi oranlarının artırılacağı paylaşılsa da resmi uygulamada sadece demir-çelik ürünlerindeki vergi oranı artırılmıştı.

Ek vergi oranı yüzde 50'den yüzde 25'e indirildi

16 Mayıs 2019 tarihli başkanlık emri ile 21 Mayıs 2019 tarihinden sonra uygulanmak üzere ek vergi oranının yüzde 50'den geri yüzde 25'e indirilmesiyle bu uygulamaya son verildi. Bununla birlikte, ilgili karar sürecinde Amerika, Türkiye'nin de dâhil olduğu 100'den fazla ülke için hâlihazırda birçok sektörde vergi avantajı sağladığı "Genelleştirilmiş Tercih Sistemi"nden Türkiye'yi çıkarma kararı aldı.

Demir-çelik ve alüminyum sektörlerin-

Şekil 2- Demir-çelik ve alüminyum sektöründe listelenmiş ürünlere 2017 yılında Amerika'ya en çok mal ihraç eden ilk 15 ülkenin 2017-2018 döneminde Amerika'ya ihracatlarındaki değişim

Kaynak: United States International Trade Commission, TEPAV hesaplamaları

deki ek vergi kararına temel oluşturan 2017 yılı ayrıca mercek altına alındığında, o yıl Amerika'nın sektördeki en büyük dış ticaret açığını vermesi, ek vergi kararındaki önemli motivasyonlardan biri olarak öne çıkmaktadır. 2017 yılında dünyadaki mal ithalatının yüzde 13'ünü, mal ihracatının ise yüzde 8'ini gerçekleştiren Amerika; dünyadaki en büyük 1'inci mal ithalatçısı konumundaydı. Çin ve Almanya'dan sonra dünyanın en büyük 3'üncü mal ihracatçısı olan Amerika, demir-çelik ve alüminyum sektörleri genelinde yüzde 11'lik pazar payı ile en büyük ithalatçı olarak öne çıkmaktaydı. Ayrıca, Amerika demir-çelik ve alüminyum sektörlerinin genelinde, 2017 yılında, 46 milyar dolarlık dış ticaret açığı vermişti. Bununla birlikte, 1995'ten bu yana incelendiğinde, Amerika'nın hem toplam ticaretinde hem de demir-çelik ve alüminyum sektörlerindeki ticaretinde sürekli olarak dış tica-

ret açığı verdiği tespit edilmektedir. Diğer yandan 2017 yılında, miktar açısından demir-çelik ve alüminyum sektörlerindeki dış ticaret açığı, yıllar içerisindeki maksimum düzeyine ulaşmıştı. Ek olarak, demir-çelik ve alüminyum sektörlerinin toplam dış ticaret açığındaki payının yıllar içerisindeki seyri analiz edildiğinde, farklı bir sonuçla karşılaşılmaktadır. Şekil 1'de görüldüğü üzere, demir-çelik ve alüminyum sektörlerindeki dış ticaret açığının toplam dış ticaret açığındaki payı, 2017 yılında yüzde 5 olup geçmiş yıllara kıyasla yüzde 10'lara çıkan seviyelerinde olmadığı bir yol olarak gözlemlenmektedir. Diğer yandan 2009 sonrasında demir-çelik ve alüminyum sektörlerindeki dış ticaret açığının ülkenin toplam dış ticaret açığından aldığı payın artışta olduğu da görülmektedir.

Ek vergilerin etkileri

2017 yılında 724 milyon ton ağırlığının demir-çelik ve alüminyum ürünleri, dünya genelinde ticarete konu olurken bu ürünlerin toplam değeri 801 milyar dolar olup küresel ticaretin hem hacim hem değer açısından yüzde 5'ini oluşturmaktaydı. Amerika tarafından ek vergiye tabi tutulacağı belirtilen ürünler ise sektörün tamamını oluşturmasa da ürün bazında açıklanan listelerden elde edilen bilgilere göre, ek vergiye tabi ürünler, demir-çelik ve alüminyum sektörlerindeki toplam ticaretin dolar değeri açısından yüzde 60'ına, ton cinsinden yüzde 68'ine tekabül etmekteydi.

Arka plan kapsamında paylaşılan bilgilerden yola çıkarak, takip eden bölümde, demir-çelik ve alüminyum sektörlerinin önemli bir dilimini kapsayan ek vergilerin, bu vergilerden etkilenen ülkeler açısından sayısal sonuçlarına iki soru başlığı altında odaklanılacaktır. Bu sorular şu şekilde sıralanmaktadır:

» Hangi ülkelerin ek vergilerden en çok etkilenmesi beklenmekteydi?

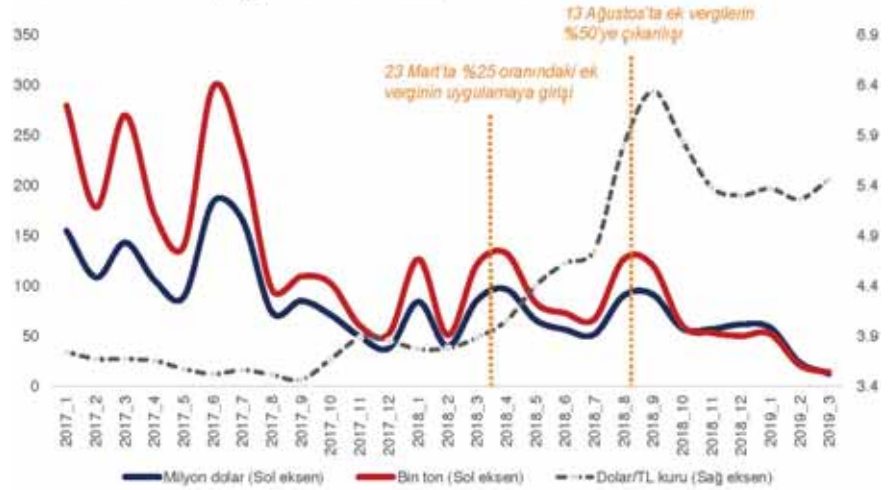
» Hangi ülkeler ek vergilerden en çok etkilendi?

A-Hangi ülkelerin ek vergilerden en çok etkilenmesi beklenmekteydi?

8 Mart 2018'de gündeme getirilen ek vergiler, demir-çelik ve alüminyum sektörlerinin genelini değil Beyaz Saray tarafından açıklanan listede yer alan spesifik ürünleri kapsamaktaydı. Gümrük ilişkilerinde, ticarete konu ürünler Armonize Sistem (Harmonized System - HS) sınıflandırması ile kategorilendirilmektedir. 6 basamaklı sınıflamada demir-çelik ve alüminyum sektörleri genelinde 326 ürün bulunurken 8 Mart 2018 düzenlemeleri 188 ürünü içermekteydi. 2017 yılında demir-çelik ve alüminyum sektörü genelinde 801 milyar dolarlık küresel ticaret gerçekleşmişken Amerika'nın listesindeki ürünler, sektörün yarısından fazlası olup 480 milyar dolar düzeyindeydi. Aynı zamanda sektör genelinde 86 milyar dolarlık, listelenmiş ürünler özelinde ise 48 milyar dolarlık ithalatı ile söz konusu ürünlerde Amerika, dünyadaki en büyük ithalatçı ülke konumundaydı.

2017 yılında, Amerika'nın ek vergiler kapsamında listelenmiş ürünlerdeki ithalatının yüzde 81'ini, 15 ülkeden karşıladığı görülmektedir (bkz. Tablo 2). Bu nedenle

Şekil 3- Demir-çelik sektöründe listelenmiş ürünlerde Türkiye'nin Amerika'ya aylık bazda ihracatı ve dolar kuru (milyon dolar ve bin ton) (Ocak 2017 - Mart 2019)

Kaynak: United States International Trade Commission
IMF International Finance Statistics, TEPAV hesaplamaları

Not: Veri kaynağında en güncel veri 2019 yılı Mart ayına ait olduğu için analizler bu tarihe kadar olan dönemi kapsamaktadır.

de Amerika'nın ithalat düzenlemesinden ilk 15'te yer alan bu ülkelerin önemli ölçüde etkilenmesi beklenmekteydi. Ayrıca bu listede ön sıralarda yer alan Arjantin, Brezilya, Güney Kore, Kanada ve Meksika'nın süreç içerisinde kazandıkları muafiyetleri göz önünde bulundurulduğunda, en büyük etkinin sırasıyla Çin, Rusya, Almanya, Japonya, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Tayvan, Türkiye, Hindistan, İtalya ve Fransa'nın ihracatında gerçekleşmesi beklenmekteydi. Ülkelerin ihracat sepetlerinden Amerika'nın aldığı pay da göz önünde bulundurulduğunda, bu düzenlemeden en çok Rusya, BAE, Tayvan ve Türkiye'nin negatif bir biçimde etkilenmesini beklemek gerekmekteydi.

Türkiye, 2017 yılında demir-çelik ve alüminyum sektörü genelinde 1,4 milyar dolarlık ihracatı ile Amerika'nın en büyük 13'üncü ithalat partneri iken bu ticaretin 1,2 milyar doları ek vergi kapsamında listelenmiş ürünlerde gerçekleştirilmekteydi. Ayrıca Türkiye, ek gümrük vergisi getirilen ürünlerde Amerika'nın en büyük 11'inci ithalat partneriydi. Karşılıklı pazar payları açısından bakıldığında ise Amerika'nın listelenmiş ürünlerdeki toplam ithalatının yüzde 2,5'ini Türkiye'den gerçekleştirdiği, Türkiye'nin bu ürünlerdeki ihracatının ise

yüzde 10,8'ini Amerika'ya gerçekleştirdiği görülmekteydi. Gerek ikili ticaretin büyüklüğü gerek ilgili ürünlerde Türkiye'nin ihracat sepetinde Amerika'nın ikame edilmesi güç bir paya sahip olması, Türkiye'yi, Amerika'nın getirdiği ek vergilerden en çok etkilenecek ülkelerden biri olarak öne çıkarmaktaydı.

B-Hangi ülkeler ek vergilerden en çok etkilendi?

8 Mart 2018 sonrasında demir-çelik ve alüminyum sektörlerinde listelenmiş ürünlere getirilen ek vergilere ilişkin toplamda yayımlanan 14 başkanlık emri ile ek vergiler, farklı ülkeler için farklı zaman dilimlerinde uygulamaya girdi veya Avustralya gibi bazı ülkeler bu ek vergilerden hiç etkilenmedi. Bu çalışma kapsamında, karşılıklı ticaret açısından, ek vergilerin etkilediği 2018 yılına ait veriler, hem ürünlerin tonu hem de dolar cinsinden değerleri göz önünde bulundurulmuş ve karşılaştırıldı. Tablo 3'te Amerika'nın 2017 yılında ticaretinin yüzde 81'ini gerçekleştirdiği ilk 15 ülke ile olan demir-çelik ve alüminyum ithalatında, 2018 yılında yaşanan değişiklikler, ürünlerin "ton" değerinden paylaşıldı. Bu tabloya göre, Amerika'nın 2018 yılında ek vergiye tabi olan alüminyum ürünlerindeki ithalatında, ürünlerin tonu

Tablo 4 - Demir-çelik ve alüminyum sektöründe listelenmiş ürünlerde Amerika'nın ithalat hacminde (milyon dolar) gerçekleşen değişim, 2017 yılında Amerika'nın en çok mal ithal ettiği ilk 15 partner (2017-2018 karşılaştırması)

	Alüminyum				Demir-çelik				Demir-çelik ve alüminyum		
	Ek vergi başlangıç tarihi	Milyon dolar, 2017	Milyon dolar, 2018	Değişim	Ek vergi başlangıç tarihi	Milyon dolar, 2017	Milyon dolar, 2018	Değişim	Milyon dolar, 2017	Milyon dolar, 2018	Değişim
Çin	23 Mart 2018	1,836	1,096	-40%	23 Mart 2018	1,082	973	-10%	2,918	2,069	-29%
Türkiye	23 Mart 2018	52	163	213%	23 Mart 2018	1,269	839	-34%	1,322	1,002	-24%
Rusya	23 Mart 2018	1,674	952	-43%	23 Mart 2018	1,493	1,461	-2%	3,167	2,414	-24%
Arjantin	Muafiyet + Kota	569	460	-19%	Muafiyet + Kota	202	231	+1%	802	691	-14%
Hindistan	23 Mart 2018	364	612	69%	23 Mart 2018	794	414	-48%	1,179	1,026	-13%
Güney Kore	1 Mayıs 2018	116	257	121%	Muafiyet + Kota	2,965	2,494	-16%	3,081	2,751	-11%
Kanada	1 Haziran 2018	7,063	6,757	-4%	1 Haziran 2018	5,269	5,673	+8%	12,332	12,431	+1%
Tayvan	23 Mart 2018	40	156	296%	23 Mart 2018	1,344	1,238	-8%	1,384	1,396	+1%
Fransa	1 Haziran 2018	221	240	+9%	1 Haziran 2018	489	481	-2%	710	721	+1%
BAE	23 Mart 2018	1,530	1,602	+5%	23 Mart 2018	242	213	-12%	1,771	1,815	+2%
Japonya	23 Mart 2018	255	367	+44%	23 Mart 2018	1,809	1,803	0%	2,065	2,169	+5%
Almanya	1 Haziran 2018	366	471	+22%	1 Haziran 2018	1,626	1,712	+5%	2,012	2,184	+9%
Brezilya	1 Mayıs 2018	146	197	+34%	Muafiyet + Kota	2,559	2,764	+8%	2,705	2,960	+9%
İtalya	1 Haziran 2018	90	120	+33%	1 Haziran 2018	770	896	+16%	860	1,016	+18%
Meksika	1 Haziran 2018	240	240	0%	1 Haziran 2018	2,578	3,122	+21%	2,818	3,361	+19%
İlk 15 Toplam		14,601	13,692	-6%		24,523	24,313	-1%	39,124	38,005	-3%
Genel Toplam		17,685	17,692	+1%		30,563	31,081	+2%	48,247	48,974	+2%

Kaynak: United States International Trade Commission, TEPAV hesaplamaları

açısından yüzde 12'lik bir düşüş görülürken demir-çelik ürünlerinde bu rakam yüzde 11'lik bir düşüş olarak hesaplanmaktadır. Bu ürünlerdeki ana partnerler olan ilk 15 ülke arasında Arjantin hem demir-çelik hem alüminyum ürünlerindeki ek vergilerden belirli kotaları aşmamak şartıyla muaf iken Brezilya ve Güney Kore demir-çelik ürünlerdeki ek vergilerden muaf olmuşlardı. İlk 15 ülke için genel olarak bakıldığında ise bu ülkelerin Amerika'ya olan ihracatlarında alüminyum ürünlerinde yüzde 19'luk, demir-çelik ürünlerinde yüzde 14'lük bir düşüş gözlemlenmektedir. Alüminyum ürünlerinde en büyük negatif etki yüzde 49'luk düşüş ile Rusya'da yaşanırken yüzde 41'lik düşüş ile Rusya'yı Çin takip etmektedir. İlginç olarak Arjantin, alüminyum ürünlerindeki ek vergiden muaf olsa da aynı dönem içerisinde Amerika'ya olan ihracatında ton açısından yüzde 33'lük bir düşüş sergilemiştir. Bu durum, ek vergiden muaf olsa da ihracatına kota sınırlaması gelen Arjantin'in kotalardan dolayı ihracatında düşüş yaşamış olabileceğine işaret etmektedir. Demir-çelik ürünlerinde ise yüzde

63'lük azalma ile en yüksek düşüşü Hindistan yaşarken Hindistan'ı yüzde 47'lik düşüşü ile Türkiye takip etmektedir. Türkiye'den sonra en yüksek düşüş Güney Kore'ye ait olup aslında Güney Kore de demir-çelik ürünlerinde ek vergiye tabi olmayıp kota sınırlamasından dolayı bu düşüşü yaşamış olabilir.

Türkiye açısından ayrıca değerlendirildiğinde ise 23 Mart 2018 sonrasında, Türkiye, alüminyum ürünleri arasından listelenen ürünlerde ek yüzde 10 gümrük vergisine tabi tutulurken bu oran listelenmiş demir-çelik ürünlerinde yüzde 25'ti. Ancak 13 Ağustos 2018 tarihli başkanlık emri sonrasında, demir-çelik ürünlerindeki ek vergi oranı yüzde 25'ten yüzde 50'ye çıkarılmıştı. Bu durumun da bir neticesi olarak Türkiye, genel olarak Trump'ın Ticaretin Genişletilmesi Yasası'nın 232'nci Bölümü kapsamında gerçekleştirdiği vergi değişikliklerinden en çok etkilenen ülke olarak öne çıkmaktadır. Yüzde 10 ek vergiye tabi alüminyum ürünlerinde, Türkiye'nin Amerika'ya olan ihracatı, 16 bin tondan 49 bin tona çıkarken, 2018 yılı içerisinde yüzde 50'ye çıkartılan ek vergi oranlarıyla demir-çelik

ürünleri ihracatı, 2 milyon tondan 1,1 milyon tona geriledi. Alüminyum ürünlerinde ek vergiye rağmen gerçekleşen bir artış olmakla beraber, bu artış ile demir-çelik ürünlerinde gerçekleşen yüksek miktardaki düşüş telafi edilememiştir.

Türkiye yüzde 45 oranında kayıp yaşadı

Nitekim 232'nci Bölüm kapsamındaki ek vergilerden en çok etkilenen ülkeler sıralandığında, Türkiye, 2017-2018 döneminde, toplam ihracat sepetinde yaşadığı 893 bin tonluk düşüş ile yüzde 45 oranında bir kayıp yaşayarak bu düzenlemeden en çok etkilenen ülke olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 4'te dolar değeri açısından Amerika'nın demir-çelik ve alüminyum ithalatında 2018 yılında yaşanan değişiklikler paylaşıldı. Bu tabloya göre, her ne kadar ton cinsinden Amerika'nın ithalatı düşüyor olsa da 2018 yılında dolar değeri açısından ek vergiye tabi olan alüminyum ürünlerinde Amerika'nın ithalatında yüzde 1'lik bir artış görülürken demir-çelik ürünlerinde bu rakam yüzde 2'lik

bir artış olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, ton değeri açısından ithalatta düşüş olsa da demir-çelik ve alüminyum ürünlerindeki gerek ek vergi gerek üçüncü faktörlerin de etkisiyle birim değer açısından ürün fiyatlarındaki artışın bir işareti olarak okunabilir. Seçili ürünlerde en çok ithalatın gerçekleştirildiği ilk 15 ülke için genel olarak bakıldığında, bu ülkelerin Amerika'ya olan ihracatlarında alüminyum ürünlerinde yüzde 6'luk, demir-çelik ürünlerinde yüzde 1'lik bir düşüş gözlemlenmektedir. Alüminyum ürünlerinde en negatif etki yüzde 43'lük düşüş ile Rusya'da gözlemlenirken, Çin yüzde 40'luk düşüşü ile Rusya'yı takip etmektedir. Rusya ve Çin, ton değeri açısından yaşadıkları kayıplara benzer düşüşleri dolar değeri açısından da ihracatlarında yaşarken, alüminyum ürünlerindeki ek vergiden muaf olan Arjantin'in Amerika'ya olan ihracatında ton açısından yaşanan gerilemeye ek olarak dolar cinsinden değere göre de yüzde 19'luk bir düşüş gözlemlenmektedir.

Diğer yandan kota şartı ile muafiyete sahip diğer ülkeler Brezilya ve Güney Kore'nin ton açısından Amerika'ya olan ihracatlarında düşüş yaşansa da dolar cinsinden bu dönemde ihracatlarını artırdıkları

görülmektedir. Demir-çelik ürünlerinde ton açısından en yüksek düşüşü yaşayan Hindistan ayrıca dolar değeri açısından da yüzde 48'lik bir kayıp yaşamıştır. Hindistan'ı yüzde 34'lük düşüşü ile Türkiye takip etmektedir. Türkiye'den sonra en yüksek düşüş yüzde 16 ile Güney Kore'ye ait iken Güney Kore'yi yüzde 12'lik düşüş ile BAE takip etmektedir.

Demir-çelik ürünleri ihracatı 1 milyon dolara geriledi

Türkiye açısından detaylar incelendiğinde, Türkiye'nin listelenmiş alüminyum ürünlerinde Amerika'ya olan ihracatı, 52 milyon dolardan 163 milyon dolara çıkarken 2018 yılı içerisinde yüzde 50'ye çıkartılan ek vergi oranlarıyla birlikte demir-çelik ürünleri ihracatı 1,3 milyon dolardan 1 milyon dolara gerilemiştir. Bu bağlamda, özellikle alüminyum ürünlerinde ek vergilere karşı gerçekleşen ihracat artışında ise Trump'in Türk Lirası'nın (TL) 2018 yılındaki neredeyse yüzde 40'lara varan değer kaybını, neden olarak gösterdiğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Diğer yandan, Türkiye'nin alüminyum ihracatında yaşamış olduğu bu artış ton cinsinden gerçekleştirilen ana-

lizde olduğu gibi demir-çelik ürünlerindeki düşüşü karşılamaya yetmemiş olup Türkiye bu düzenleme sonucunda 2017-2018 döneminde ihracatında yüzde 24'lük düşüş ile 319 milyon dolarlık kayıp yaşamış durumdadır. Nitekim ton değeri açısından en büyük düşüşü yaşayan Türkiye, yüzde 24'lük kayıp oranı ile Çin'den sonra ek vergi düzenlemelerinden, ihracatın dolar değeri açısından en çok etkilenen ikinci ülke olarak öne çıkmaktadır. Özet olarak, Amerika'nın 2018 yılında farklı ülkeler için farklı zamanlarda uygulamaya koymuş olsa da demir-çelik ve alüminyum ürünlerine getirmiş olduğu ek vergiler, birçok ülkenin ihracatında düşüşe neden olmuştur.

Dolar değeri açısından en fazla düşüşü Çin yaşadı

Türkiye ise özellikle demir-çelikteki ek vergi oranları nedeniyle bu düzenlemeden en negatif etkilenen ülke olarak öne çıkmaktadır. Keza Şekil 2'de görselleştirildiği üzere seçili ürünlerde Amerika'ya en çok mal ihraç eden ilk 15 ülke arasında yer alan Türkiye'nin ihracatında 2017-2018 döneminde toplamda 893 bin tonluk düşüş yaşanmıştır. Diğer yandan, dolar değeri

Tablo 5- Demir-çelik ve alüminyum sektöründe listelenmiş ürünlerde Türkiye'nin ek vergilerden etkilendiği dönem ile bir önceki dönemdeki ihracatının karşılaştırılması (bin ton) (2017 Nisan-2018 Mart ve 2018 Nisan-2019 Mart)

Ürün		2017 Nisan - 2018 Mart	2018 Nisan - 2019 Mart	Değişim
HS6	HS6 - Tanım			
721420	Köşeli çubuklar (çentik, yiv, oluk vb şekil bozuklukları olan)	241,7	120,4	-251,9
721049	Diğer çinkolu demir-çelik, diğer (en>=600mm.)	222,1	68,3	-192,7
720916	Demir/çelik soğuk, yassı mamul (rulo; 600mm.<genişlik (1..3mm.))	111,4	28,9	-119,6
722830	Alaşımlı çeliklerden diğer sıcak haddeli (çekilmiş çubuklar)	52,6	15,5	-71,0
721391	Filmağın (çap<14mm. enine kesiti daire şeklinde)	32,4	0,1	-63,7
720918	Demir/çelik soğuk, yassı mamul (rulo; 600mm.<genişlik, kalınlık <3mm.)	28,8	6,8	-31,3
720838	Sıcak mamul demir, çelik (rulo kalınlık 3-4, 75mm. diğer)	30,5	18,5	-25,4
730630	Diğer demir/çelik, yuvarlak kesitli, dikişli tüp-borular	54,1	44,3	-16,9
730539	Demir/çelikten diğer dikişli borular	13,6	-	-13,7
720917	Demir/çelik soğuk, yassı mamul (rulo; 600mm.<genişlik (0, 5..1mm.))	56,0	46,3	-13,6
720839	Sıcak mamul demir, çelik rulo (kalınlık<3mm. diğer)	25,6	19,0	-13,3
730661	Diğer alaşımlı çelikten (kesiti daire şeklinde olmayan, dikişli)	21,2	16,6	-12,6
722660	Alaşımlı çelikten yassı hadde mamulü (soğuk haddeli, en>=600mm)	17,2	10,5	-6,9
721621	L şeklinde profil (sıcak hadde, yükseklik<80mm.)	6,2	2,4	-6,4
721499	Diğer demir/çelik çubuklar (diğer)	4,5	1,2	-4,9
En çok düşüş yaşanan ilk 15 ürün toplamı		917,7	399,0	-844,1
Düşüş yaşanan tüm ürünler toplamı		1.026,4	498,2	-955,6
Tüm ürünlerin toplamı		1.135,8	945,1	-658,8

Kaynak: United States International Trade Commission, TEPAV hesaplamaları

Not: Veri kaynağında en güncel veri 2019 yılı Mart ayına ait olduğu için analizler bu tarihe kadar olan dönemi kapsamaktadır.

açısından en fazla gerileme Çin yaşarken, Türkiye'nin ihracatında 319 milyon dolarlık düşüş gerçekleşmiştir. Amerika'ya en çok demir-çelik ve alüminyum ihraç eden 15 ülkeden 13'ünün, 2018 yılında 2017 yılına kıyasla ton değeri açısından ihracatlarının düştüğü görülmektedir. İlginç olarak ilk 15'te yer alan İtalya ve Meksika'nın ek vergi oranlarına rağmen bu dönemde ton değeri açısından Amerika'ya ihracatlarını artırdıkları dikkat çekmektedir. Bu iki ülke, 2018 yılı içerisinde nihai olarak muafiyet kazanmamış olsalar da AB'nin ve Meksika'nın Amerika ile olan müzakereleri nedeniyle diğer ülkelere farklı olarak 23 Mart 2018 - 1 Haziran 2018 arasındaki dönemi İtalya ve Meksika, ek vergilerden muaf olarak geçirmişti. Bununla birlikte, Brezilya ve Almanya gibi bazı ülkelerin ton açısından satışları düşmüş olsa bile bu ülkeler ihracat sepetlerinde birim değeri daha yüksek olan ürünlerin payını artırarak

dolar değeri açısından ihracatlarında artış gerçekleştirebilmişlerdir.

Yerel para birimindeki değer kaybı nedeniyle, Türk ihracatçısının Amerika'nın öngördüğü kadar fiyat avantajını kaybetmemesi argümanı ile, sadece Türkiye'den ithal edilen demir-çelik ürünlerindeki ek vergi oranı yüzde 25'ten yüzde 50'ye yükseltilmişti. Gerek bu karar gerekse 23 Mart 2018 tarihinde başlayan yüzde 25 ek verginin Türkiye'nin ihracatı üzerindeki etkisine odaklanmak için aylık bazda 2017 Ocak ve 2019 Mart dönemi için Türkiye'nin ek vergiye tabi olan demir-çelik ürünlerindeki Amerika'ya olan ihracatı Şekil 3'te incelenmiştir. Bu kapsamda, öncelikli olarak ek vergi öncesinde de Türkiye'nin Amerika'ya demir-çelik ihracatında bir düşüş yaşama-ya başladığı görülmektedir. Bu durum, ek verginin uygulanmasından önce başlayan soruşturma sürecinin yarattığı belirsizlik

ortamından da kaynaklanabilir.

Diğer yandan 23 Mart 2018'deki ek vergi ile hem hacim hem de değer açısından Türkiye'nin Amerika'ya seçili ürünlerdeki ihracatında düşüş yaşanmıştır. Ancak 2018 yılı Temmuz ayı sonrasında TL'deki değer kaybını da takip ederek Türkiye'nin Amerika'ya ihracatının hem ton hem de dolar değeri açısından eski seviyelerine yükselmeye başladığı görülmektedir. Nitekim 13 Ağustos'taki ek vergi oranındaki artış ile birlikte, Türkiye'nin Amerika'ya ihracatı yeniden düşüşe geçmiştir. 2018 yılı genelinde özellikle ton açısından Türkiye, Amerika'nın demir-çelik ürünlerindeki ek vergilerinden en çok etkilenen ülke olarak öne çıksa da 2019 yılının ilk 3 ayında bu durumun daha da belirginleşerek Türkiye'nin ihracatında sert bir düşüşe neden olduğu görülmektedir. 16 Mayıs 2019 kararı ile ek vergi oranı yeniden yüzde 25'e çekilecek olsa da bu

süreçte, Türkiye'nin ek vergilerden etkilendiği zaman dilimini kapsayan 2018 Nisan ve 2019 Mart ayı verileri bir önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında, Türkiye'nin kaybı 348 milyon dolar düzeyinde hesaplanmaktadır.

En çok kayıp yaşanan ürün "köşeli çubuk demir"

Türkiye'nin demir-çelik ve alüminyum ürünlerinde Amerika'ya ihracatında ek vergilerden etkilendiği dönem olan 2018 Nisan ve 2019 Mart döneminde, ton değeri açısından en çok kayıp yaşadığı ürün, Tablo 5'te görüldüğü üzere "köşeli çubuk demir" olarak öne çıkmaktadır. Keza bu ürün ek vergiye tabi olan 188 ürün içerisinde Türkiye'nin hacim açısından yaşadığı kayıpların yüzde 41'inin gerçekleştiği ürün olarak da diğer ürünlerden ayrılmaktadır. Bu düşüş, aslında ek vergilerin ilk defa

gündeme getirildiği 2018 yılı Mart ayındaki TEPAV çalışmasında da Türkiye'nin ek vergilerden en çok etkilenebileceği ürün olarak ayrıca belirtilmişti.

Geçmiş çalışmada, ülkelerin birbirlerinin ihracat ve ithalat sepetlerindeki paylarına bakılarak gerçekleştirilen basit bir aritmetik, spesifik olarak "köşeli çubuk demir" ürünüde Türkiye'nin pazar çeşitliliği açısından kırılganlıklar yaşayabileceğini ortaya koymaktaydı. Bu bulgunun yaşanan gerçeklerle teyit edilmesi ise Türkiye'nin ihracat sepetindeki kırılganlıklarını tespit edip ülke ve pazarlardaki aşırı yoğunlaşmaları bir risk olmaktan çıkaracak ihracat programlarına ihtiyaç duyulduğunun altını çizmektedir. Keza Amerika örneği, herhangi bir ek vergi veya kota gibi uygulamalara maruz kalmadan önce pazar çeşitlilik göstergelerinin incelenmesiyle bile ihracattaki kırılganlıkların doğru bir şekilde ortaya konulabileceğinin kanıtı niteliğindedir.

Diğer yandan Amerika'nın ek vergi kararı sonrasında; AB, Çin, Hindistan, İsviçre, Kanada, Meksika, Norveç, Rusya gibi Türkiye de üreticisini ve ihracatçısını korumak üzere Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) ABD'nin demir-çelik ve alüminyum ürünlerine getirdiği ek ithalat vergileriyle ilgili şikâyetinde bulundu.

Ayrıca, AB ülkeleri, Çin, Kanada, Meksika ve Rusya gibi düzenlemeden etkilenmesi beklenen diğer ülkeler gibi Türkiye de ABD'nin kararına misilleme olarak belirlediği ürünlerde ABD'den gerçekleştirilecek ithalatta uygulanmak üzere ek vergiler getirdi. Bu bağlamda, Türkiye ilk defa misilleme olarak, 25 Haziran 2018 tarihinde belirlediği ürün gruplarının ABD'den ithalatında ek vergi uygulayacağını belirtmişti. Amerika'nın 13 Ağustos 2018 tarihinden itibaren Türkiye'den gerçekleştirilen demir-çelik ithalatında uygulanacak ek vergi oranını yüzde 25'ten yüzde 50'ye çıkarması üzerine, Türkiye, 15 Ağustos 2018 tarihinde seçili ürün gruplarına getirilen ek vergi oranlarını yüzde 100 oranında artırmıştı.

Türkiye de misillime yaptı

Amerika'nın 16 Mayıs 2019'da yayımlanan başkanlık emri ile Türkiye'den gerçekleştirilen demir-çelik ithalatında uygulanan ek vergi oranını yüzde 50'den yüzde 25'e geri indirmesinin ardından müteakibiyle Türkiye de aynı yönde adım atarak,

22 Mayıs 2019 tarihinde Amerika menşeli ürün gruplarına getirdiği ek vergi oranlarını tekrar ilk düzeyine indirmişti.

Misilleme olarak Türkiye'nin Amerika'dan gerçekleştirilen ithalatta uyguladığı ek vergi uygulaması sonucunda, uygulama dönemi olan 2018 Ağustos ve 2019 Mart zaman diliminde bir önceki seneye kıyasla 8 aylık dönem için Türkiye'nin Amerika'dan gerçekleştirdiği ithalatta yüzde 47'lik bir düşüş yaşandı. Değer açısından Amerika'nın ihracatındaki düşüş 360 milyon dolar ile Türkiye'nin 12 aylık vergiden etkilendiği dönemdeki kaybı olan 348 milyon dolara oldukça yakın bir rakam olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte Türkiye'nin ek vergi oranlarından etkilendiği dönemde, ek vergiye tabi olan ürünlerin ABD'ye ihracatında düşüş yaşansa da Türkiye, bu ürünleri çoğunlukla AB ülkelerine ihraç ederek Amerika'da yaşadığı pazar kaybını gidermiş ve 12 aylık dönemde listelenmiş ürünlerde toplam ihracatını düşürmek yerine artırmayı başarmıştır.

28 Mart 2019 tarihi itibarıyla, ABD'nin resmi kaynaklarına göre ek vergi uygulamasından demir-çelik ürünlerinin ithalatında 4,7 milyar dolar, alüminyum ürünlerinin ithalatından 1,5 milyar dolar değerinde ek vergi toplandığı belirtilmektedir.

Süreç içerisinde Amerika'daki demir-çelik fiyatları yüzde 14 alüminyum fiyatları yüzde 5 artarken, demir-çelik sektöründeki çalışan sayısı yüzde 2'lik bir artış gösterirken hedeflenen yüzde 80 kapasite kullanım oranına ulaşıldı. Sektör spesifik rasyolar göz önünde bulundurulduğunda ek vergi uygulamaları, Amerika için iyi sonuçlar vermiş gibi görülse de Trump'ın getirdiği ek vergi oranları ve bu tarz bir ticaret politikasının beraberinde getirdiği belirsizlik ortamı; küresel değer zincirlerine entegrasyonu zorlaştırmakta ve firmaların rekabet gücünü etkilemektedir.

Bu etkilere ek olarak diğer ülkelere gelen misillemeler gibi farklı faktörlerin de göz önünde bulundurulduğu farklı analizlerde büyük resimde ek vergi uygulamalarının ABD'nin Gayrisafi Yurtiçi Hasılası'na etkisinin negatif olacağı tahmin edilmektedir. Bu bağlamda, bu gibi uygulamaların karşılıklı ülke ekonomilerinde üretici ve tüketiciler açısından kayıplara neden olmadığı de unutulmamalıdır.